

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**DN. DVRANDI|| à Sancto Portiano, in Senten=||tias
Theologicas Petri Lombardi|| Commentariorum libri||
quatuor.||**

Durandus <de Sancto Porciano>

Antverpiæ, 1567

Quæstio quarta. Vtrum cœlum sit figuræ sphericæ.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-72607](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-72607)

ueantur ab occidente in orientem, tunc si planeta aliqua nocte esset ex directione alicuius stelle fixæ sequenti nocte deberet ipsam antecedere versus orientem. Videmus autem multis planetis contrarium quandoque, retrocedit enim versus occidentem, ergo præter motum spherarum oportet in eis ponere motum retrogradationis quod fit in epiciclis in quibus planeta est retrogradus stationarius vel directus.

8 AD primum arg. dicendum quod non oportet cælum diuidi ponendo proprium motum planetarum in eccentricis & epiciclis habendo bonam imaginationem eorum. Ponitur enim eccentricus circulus intra duas superficies spheræ existens cuius vna medietas magis accedit ad superficiem spheræ concavam. Altera verò ad conuexam, & mouetur hic circulus intra spheram cum sit spheræ contiguus & non continuus, & motu eius mouetur planeta tanquam pars eius existens, planeta dico habens eccentricum sine epiciclo sicut est sol, si verò habeat epiciclum cum eccentrico tunc epiciclus poneretur moueri in eccentrico per modum quo ponitur eccentricus moueri in spheræ, epiciclus est enim corpus sphericum infra eccentricum contactum & non continuum, & ideo potest in eccentrico habere suum motum proprium sphericum cuius epicicli pars est planeta, & hoc ponendo non oportet cælum diuidi. Sed si diuideretur non sequeretur quod esset corruptibile, quia diuisio non est in via ad corruptionem nisi quatenus pars diuisa non sic potest resistere contrario agenti sicut coniuncta toti. Cælum autem non habet contrarium propter quod nec continuum, nec diuisum corrumpetur.

9 Ad secundum dicendum quod motus cæli non est naturalis ut ostensum est in præcedente quæst. & ideo nihil prohibet planetam moueri alio motu quàm circulari, nec tamen erit contra naturam, sed solum præter naturam. Et tamen ponendo planetas solum moueri motu suorum eccentricorum & epiciclorum nullus inuenitur motus in eis nisi circularis, quia eccentricus mouetur circulariter similiter & epiciclus, secus autem esset si planeta secundum se proprium motum haberet, tunc enim motus eius non esset circularis licet esset in circulo.

QVÆSTIO QVARTA.

Vtrum cælum sit figuræ sphericæ.

QVARTO quæritur vtrum cælum sit figuræ sphericæ. Et videtur quod non quia figura quadrata magis congruit firmitati quàm rotunda, sed cælum est corpus firmissimum, ergo &c.

2 IN CONTRARIUM est Philosophus. 2. cæli & mundi.

3 RESPONSIÓ. Quidam dixerunt quod cælum est figuræ simplicis, quia nunquàm apparet nobis nisi dimidia spheræ. Sed illud non valet quia cum cælum moueat ab oriente in occidentem rediens in orientem (ut ex motu astrorum apparet) sequeretur quod quandoque totaliter dispareret, hoc autem est falsum.

4 Dicendum ergo quod est figuræ spheræ. Quod patet tripliciter. Primo quia prima figura habetur primo corpori, sed inter omnes figuras solidas prima est spherica, cælum autem est primum corpus, ergo &c. minor probatur quia naturaliter vnum est prius multitudinè & simplex compositis, sed sola figura spherica inter figuras solidas continetur vna superficie sicut inter figuras superficiales solus circulus continetur vna linea cætera autè pluribus, igitur &c. Secundo quia figura capacissima cõgruit cælo quod continet omnia. Sed figura circularis siue spherica plus continet quàm quæcunq; alia figura ex rectis lineis, vel superficiebus, ergo &c. Et hæc ratio solum cõcludit quod cælum sit figuræ sphericæ secundum suum concavum, secundum quod cõtinet omnia infra se posita, & non secundum suum conuexum. Tertio quia si cæli esset alterius figuræ quàm sphericæ, contingeret quandoque corpus esse sine loco, & locum sine corpore, quia quæ extra cælum nihil sit, nec corpus, nec locus, & cælum cõtinuè moueatur, si esset figuræ angularis, & anguli præmineant cæteris partibus contingeret, per motum cæli partes planas venire ad locum angulorum, & tunc remaneret aliquid vacuū, & iterum anguli venientes ad loca planarum partium ultra procederent in vacuū. Hæc autem ratio quantū ad positionem Theologorum locum non habet, quia ponunt viti-

num cælum (scilicet empyreum) non moueri. cætera autem rationes sunt probabiles, & non necessariae.

5 AD arg. in oppositum dicendum, quod figura quadrata magis congruit firmitati status, & hoc præcipue in grauib; non autem firmitati naturæ: cælum autem vel firmamentum habet firmitatem naturæ, non status, nisi cælum empyreum. Et illam habet non à figura, sed à natura, quæ ad nullum motū inclinât, nec habet motorem sibi deputatum, vt alia spheræ.

Sententia secundæ partis distinctionis. xiiii. in generali & speciali.

SEQUITUR, dicit Deus, fiant luminaria. Superius determinauit Magister de operibus pertinentibus ad rerum distinctionem. Hic verò determinat de operibus pertinentibus ad ornatum. Circa quod sciendum quod sicut tres dies assignantur operibus distinctionis, sic tres assignantur operibus ornatu. Et diuiditur prima pars in partes tres. Primo determinat de operibus trium dierum. Secundo determinat quædam superius iam dicta. Tertio subiungit de quiete septimæ diei. Secunda ibi, sed antequam de formatione hominis. Tertia ibi, iam de septimæ diei requie. Prima diuiditur in tres. Primo determinat de opere quartæ diei. Secundo de opere quintæ diei. Tertio de opere sextæ diei. Secunda ibi, dicit Deus, producant aque. Tertia ibi, dicit Deus, producat terra animam viuentem. Prima istarum diuiditur in tres. Primo distinguit opera dierum ab iniuicè. Secundo determinat opus quartæ diei. Tertio determinat quædam pertinentia ad illud. Secunda ibi, quia igitur cælum cæteris elementis. Tertia ibi, quod autem subditur, & sint in signa. Tertia verò pars in qua determinat de opere septimæ diei diuiditur in tres. Primo exponit quomodo deus quieuit. Secundo quomodo opera compleuit. Tertio quomodo illum diem sanctificauit. Secunda ibi, sed quæritur quomodo septimo die. Tertia ibi, illum etiam diem sanctificasse. Et hæc est diuisio & sententia in generali.

2 IN speciali sic procedit Magister. Et proponit primo quod tribus primis diebus suis partibus est distincta vniuersa machina. Prima enim die facta est lux quæ vniuersam illustrabat. Secunda die facta est diuisio superioris partis mundi, id est, naturæ cælestis. Tertia die facta est distinctio inferioris partis, scilicet elementaris. Quarta verò die ornatum est firmamentum sole & luna & stellis. Postea dicit quod cælum quarta die ante alia ornatum, quia prius & dignius: in quo quidè sunt sydera locata ad inferioris partem illuminationem, ad hominum & quorundam animalium vtilitatem, & ad noctis decorè. Postea ponit quod sydera, & cæli luminaria dicuntur facta in signa & tempora. In signa quidem, quia aeris qualitatem, vel aeris qualitatis viciositudinè significant, scilicet serenitatem & tempestatem. In tempore verò, quia temporis partes distinguuntur in quatuor tempora, vel sunt in signa & tempora, id est, in distinctionem horarum, temporum, quia suo motu horarum momenta notificant. Postea dicit quod de opere quintæ diei orta fuerunt aque & atr, quia opus illius diei fuit formatio piscium & aurum de eadè materia (scilicet de aquis.) Postea dicit quod de opere sextæ diei ornata fuit terra iumentis, reptilibus, & bestiis aliis. Subdit autè de animalibus venenosis, quod creata fuerunt innoxia, sed propter peccatum facta fuerunt noxia. De quibusdam autè minus animalibus dicit, quod ea quæ ex elementis nascuntur, tunc fuerunt creata. Illa verò quæ ex corporibus, non. Et addit quod homo fuit factus tanquam dominus & possessor creaturarum vltimo. Postea ponit solennes opinionones. Quidam enim dixerunt, quod per dierum interualla omnia formata sunt, vt supra dictum est. Alii dicunt omnia simul esse producta, vel formaliter, vt principales partes mundi. Vnde per sex dies, sex rerum genera vel distinctiones dicunt signari, quàm distinctionem legislator ponit ruditati populi, cui loquebatur descendendo, vnde de potuit scriptura diuidere loquendo temporibus, quod Deus operando temporibus non diuisit. Postea dicit quod alia die dicitur Deus requieuisse, quia vltimus Deus creaturam non condidit, quæ vel in se, vel materialiter, vel in suo simili producta non fuerit. Postea dicit quod dicitur compleuisse opus sexti diei, quia omnia per-